

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

Habilitační práce

Oponent

**Pracoviště opONENTA,
institute**

Mgr. et Mgr. Jiří Baroš, Ph.D.

Společné dobro jako ústřední pojem přirozenoprávní tradice. Příspěvek k teorii přirozeného práva

doc. JUDr. Mgr. Martin Turčan, PhD. et PhD.
Katedra teorie práva a filozofie práva,
Právnická fakulta,
Univerzita Komenského v Bratislave

Předložená habilitační práce vychází z autorova předchozího vědeckého zaměření a díla (jak autor sám uvádí na začátku – z konkrétních přiznaných publikací, které však, podle svých vlastních slov, pro účely vytvoření této komplexní práce přepracoval). Navzdory své rozmanitosti tvoří práce soudržný celek napsaný na vysoké akademické úrovni. Skládá se z úvodu, závěru a jedenácti kapitol. Cílem je, obecně řečeno, ukázat význam myšlenky společného dobra pro (přirozeno)právní myšlení. Jedná se o aktuální téma (v poslední době můžeme hovořit o určitém zvýšení zájmu o koncept společného dobra).

Nebudu reprodukovat přehled obsahu jednotlivých kapitol a přejdu k tomu podstatnému: Dílo splňuje formální i obsahové požadavky vědecké práce a je důležitým a zajímavým příspěvkem k diskusím o přirozeném právu, lidských právech, konstitucionalismu a dalších tématech úzce souvisejících s pojmem společného dobra. Autor reflektuje relevantní zahraniční i domácí zdroje (bibliografický a poznámkový aparát je účtyhodný) a přispívá k nim svým vlastním vkladem. Jeho snahou je ukázat myšlenku společného dobra jako (ačkoliv donedávna opomíjenou) neméně (nebo podle něj spíše více) přesvědčivou a smysluplnou než konkurenční koncepty, resp. přístupy. Pojem společného dobra má své právní, etické a politické rozměry a autor se vlastně snaží v hlavních konturách zachytit každý z nich. Cenou za snahu zpracovat tak složitý (a také kontroverzní!) pojem je samozřejmě určitá abstrakce a, dovoluji si říct, někdy i vágnost. Autor však nabízí mnoho argumentů, které mají svou sílu, nebo alespoň přimějí k zamyšlení. Na úrovni politického rozměru tohoto pojmu se opakovaně snaží zdůraznit a načrtnout, že odvolání se na společné dobro nevede k diktatuře, protože tento pojem musí být v současném světě neoddělitelně spojen s myšlenkou demokracie, která má být jakousi pojistkou proti libovolným výkladům společného dobra (což je, podle autora, kategorie objektivně rozpoznatelná rozumem).

Práce je, jak jsem již řekl, zpracována na kvalitní úrovni, nicméně, rád bych předložil několik částečných pozorování (návrhů, otázek) k ní:

Na s. 103 autor uvádí: „*Je nicméně sporné, zda tyto Rawlsovy představy – tedy sdílené cíle, instituce a aktivity, které nejsou pouze instrumentálními dobry, ale dobry samy o sobě – skutečně korespondují s individualistickými předpoklady jeho teorie.*“ Na jakém základě lze říct, že by společné cíle, instituce a aktivity pro Rawlse nebyli „*pouze instrumentálními dobry, ale dobry samy o sobě*“?

Na s. 114 se autor (s odvoláním se na Duka) snaží argumentovat, že idea společného dobra je jediným rozumným důvodem, proč poslouchat pozitivní právo a uvádí, že „*bez uznání normativního primátu společného dobra ztrácí i běžná loajalita k zákonnému řádu své*

nejhlubší odůvodnění, zejména tehdy, vyžaduje-li od jednotlivce obětí.“ A co například morální povinnost ve smyslu "něco jsem od společnosti obdržel, něco jí takto vrátím"? Potřebuji nutně představu společného dobra, kvůli kterému to dělám?

Na s. 140-141 autor kritizuje MacIntyrovu pojetí společného dobra a uvádí, že „jeho konceptualizace postrádá potřebnou subtilitu“. Neměl však použít spíše výraz „potřebnou robustnost“ (jelikož MacIntyrovu pojetí se, jak autor ukazuje, redukuje na lokální komunity a je vlastně užší než autorem proponované pojetí)?

Na s. 176 autor odkazuje na Nieswandtovou a uvádí: „Jinými slovy, Rawlsovým racionálním aktérům jde výhradně o maximalizaci vlastního podílu na těchto statcích – tedy o dosažení určitých výsledků. Zdá se proto, že Rawlovu teorii lze ve svém jádru chápat jako další případ konsekvencialismu [...]“. Dovoluji si připomenout, že Rawlova teorie vychází z deontologického principu *pacta sunt servanda* a už jen z tohoto důvodu nemůže být charakterizovaná jako konsekvencialistická. Citované tvrzení vlastně implikuje, že např. podnikatel, který se snaží maximalizovat svůj zisk, je zákonitě konsekvencialistou, a to není pravda.

Na s. 211 autor uvádí, že uznání autority náboženských institucí, resp. – pokud tomu rozumím správně – implicitně i náboženství jako součásti pojmu společného dobra, „v žádném případě neimplikuje ustavení teokracie, resp. hierokracie,“ přičemž zdůvodněním je, že „tomu brání princip analogie, jenž státu zaručuje skutečnou, byť relativní autonomii. Ta však musí být vztahována k integrálnímu dobru; stát je odpovědný (pouze) za jeho politickou dimenzi.“ Křesťanští nacionalisté dnes v americkém prostředí argumentují, že oni přece nechtějí teokracii, protože teokracie by znamenala vládu duchovních, a o té nikdo nemluví. Problém však není jen v tom, zda vládne kněz, ale také v tom, zda vládne náboženství (ačkoli třeba „jen“ prostřednictvím laiků). Jak vnímá autor současné snahy křesťanského nacionalismu (v Americe nebo jinde)? Neoperují také s pojmem společného dobra?

Na s. 218 v rámci své kritiky liberalismu autor uvádí, že liberalismus se odmítá „zapojit do potřebného dialogu [v kontextu očividně zejména s aristotelsko-tomistickými přirozenoprávníky], a dokonce svévolně vylučuje z diskuse argumenty, které se liberálům nehodí.“ Bylo by vhodné, kdyby zde autor uvedl příklady takto odmítaných argumentů?

Ilustrací jistě (už zmíněné) vágnosti ideje společného dobra může být autorova odpověď liberálům na s. 224: „V centru liberální tradice stojí do značné míry legitimní obava z donucování ze strany státu. I na tuto otázku však přirozenoprávní autoři dokážou odpovědět. Pokud donucování brání dosažení společného dobra, a tedy i naplnění svobody a zdokonalení sebe sama, je nepřípustné.“ Liberálové se však obávají právě donucování ve jménu společného dobra.

Na s. 233, kde autor polemizuje s M. Haplou, uvádí, že Haplův pragmatický utilitarizmus nepočítá s kritériem bolesti (utrpení), ale jen s kritériem potěšení. Tím si vůbec nejsem jistý. Následně uvádí: „Bylo by značným zjednodušením našeho morálního výraziva popisovat dobro, které se nedostává dětem notorického alkoholika, pouze v termínech potěšení, o něž tyto děti přicházejí, a následně je poměřovat s potěšením jejich otce. Právě k takovým kalkulacím nás však utilitarismus vyzývá, neboť v poslední instanci musí být veškerá morální praxe uvedena do souladu s principem užitku. Tím se ale odhlíží od zla, které bylo dětem způsobeno (např. týrání či znásilňování), a toto zlo se nebere dostatečně vážně, protože se nedostává do centra pozornosti.“ Utilitarista, který zohledňuje utrpení, rozhodně odmítne takovéto tvrzení.

Autor kritizuje utilitaristické kritérium bolesti jako vágní. Je však vágnější než aretaické kritérium statečnosti nebo rozvahy, které autor zmiňuje na s. 240, když odkazuje na Anscombovou?

Uvedené poznámky a otázky, pochopitelně, nechtějí nijakým způsobem naznačit, že by nešlo o kvalitní a propracované dílo, které smí, navzdory nesouhlasu, akceptovat jakožto intelektuálně cenný příspěvek každý akademik (tomista, liberál nebo kdokoli další). Předloženou habilitační práci doporučuji k obhajobě.

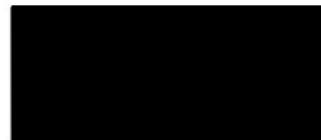
Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce

1. Ve vztahu ke kapitole 11 (ale také k celé práci jako celku) by mě zajímalo, zda se autorova představa společného dobra dokáže obejít bez teistických předpokladů. Pokud ne, je to problém z hlediska její použitelnosti například v České republice?
2. Autor by mohl případně stručně zareagovat i na otázky uvedené v předcházející části tohoto posudku.

Závěr

Habilitační práce Mgr. et Mgr. Jiřího Baroše, Ph.D. „Společné dobro jako ústřední pojem přirozenoprávní tradice. Příspěvek k teorii přirozeného práva“ **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Teorie práva.

V Bratislavě dne 10.2.2026

podpis